

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ҚОНУНИ
29.08.1997 й.
№ 464-І

ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДА

- I. Умумий қоидалар (1-8-моддалар)
- II. Таълим тизими ва турлари (9-19-моддалар)
- III. Таълим жараёни қатнашчиларини ижтимоий ҳимоя қилиш (20-24-моддалар)
- IV. Таълим тизимини бошқариш (25-29-моддалар)
- V. Яқунловчи хулосалар (30-34-моддалар)

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

- 1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади
- 2-модда. Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатлари
- 3-модда. Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари
- 4-модда. Билим олиш ҳуқуқи
- 5-модда. Педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқи
- 6-модда. Таълим муассасасининг ҳуқуқий мақоми
- 7-модда. Давлат таълим стандартлари
- 8-модда. Таълим бериш тили

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади

Ушбу Қонун фуқароларга таълим, тарбия бериш, касб-ҳунар ўргатишнинг ҳуқуқий асосларини белгилайди ҳамда ҳар кимнинг билим олишдан иборат конституциявий ҳуқуқини таъминлашга қаратилган.

Қаранг: Конституция*нинг 41-моддаси

2-модда. Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонундан ҳамда бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкаси

Қорақалпоғистон Республикасида таълим соҳасидаги муносабатлар Қорақалпоғистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солинади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларидагидан ўзгача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

3-модда. Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари

Таълим Ўзбекистон Республикаси ижтимоий тараққиёти соҳасида устувор деб эъло қилинади.

Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари қуйидагилардан иборат: таълим ва тарбиянинг инсонпарвар, демократик характерда эканлиги; таълимнинг узлуксизлиги ва изчиллиги; умумий ўрта, шунингдек ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мажбурийлиги; ўрта махсус, касб-ҳунар таълими йўналишини: академик лицейда ёки касб-ҳунар коллежида ўқишни танлашнинг ихтиёрийлиги; таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги; давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очиклиги; таълим дастурларини танлашга ягона ва табақалаштирилган ёндашув; билимли бўлишни ва истеъдодни рағбатлантириш; таълим тизимида давлат ва жамоат бошқарувини уйғунлаштириш.

4-модда. Билим олиш ҳуқуқи

Жинси, тили, ёши, ирқий, миллий мансублиги, эътиқоди, динга муносабати, ижтимоий келиб чиқиши, хизмат тури, ижтимоий мавқеи, турар жойи, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қанча вақт яшаётганлигидан қатъи назар, ҳар кимга билим олишда тенг ҳуқуқлар кафолатланади.

Қаранг: Конституциянинг 18, 41-моддалари

Билим олиш ҳуқуқи: давлат ва нодавлат таълим муассасаларини ривожлантириш; ишлаб чиқаришдан ажралган ва ажралмаган ҳолда таълим олишни ташкил этиш; таълим ва кадрлар тайёрлаш давлат дастурлари асосида бепул ўқитиш, шунингдек таълим муассасаларида шартнома асосида тўлов эвазига касб-ҳунар ўргатиш; барча турдаги таълим муассасаларининг битирувчилари кейинги босқичдаги ўқув юртларига киришда тенг ҳуқуқларга эга бўлиши; оилада ёки ўзи мустақил равишда билим олган фуқароларга аккредитациядан ўтган таълим муассасаларида экстернат тартибида аттестациядан ўтиш ҳуқуқини бериш орқали таъминланади.

Бошқа давлатларнинг фуқаролари Ўзбекистон Республикасида халқаро шартномаларга мувофиқ билим олиш ҳуқуқига эга.

Қаранг: ВМнинг 2008 йил 4 августдаги 169-сон Қарори билан тасдиқланган “Хорижий фуқароларни Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш ва ўқитиш тартиби тўғрисида”ги Низом 6-банди “а” кичик банди; АВ томонидан 2009 йил 5 августда 1992-сон билан рўйхатга олинган ХТВ Бўйруғи билан тасдиқланган “Хорижий фуқароларнинг Ўзбекистон Республикасида давлат умумий ўрта таълим муассасаларига ўқишга кириши учун ҳужжатларни тақдим этиш ва уларни кўриб чиқиш тартиби тўғрисида”ги Йўриқнома

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкаси “Умумий қоидалар” кичик папкасининг “Халқаро мулоқотлар” кичик папкаси

Республикада истиқомат қилаётган фуқаролиги бўлмаган шахслар билим олишда Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг ҳуқуқларга эга.

5-модда. Педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқи

Тегишли маълумоти, касб тайёргарлиги бор ва юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлган шахслар педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга.

Педагог ходимларни олий ўқув юртларига ишга қабул қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган Низомга мувофиқ танлов асосида амалга оширилади.

Қаранг: ВМнинг 2006 йил 10 февралдаги 20-сон Қарори билан тасдиқланган “Олий таълим муассасаларига педагог ходимларни танлов асосида ишга қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом

Педагогик фаолият билан шуғулланиш суд ҳукмига асосан ман этилган шахсларнинг таълим муассасаларида бу фаолият билан шуғулланишига йўл қўйилмайди.

Қаранг: ЖКнинг 45-моддаси

6-модда. Таълим муассасасининг ҳуқуқий мақоми

Таълим муассасасини аккредитациялаш ваколатли давлат органи томонидан аттестацияга асосан амалга оширилади.

Қаранг: ВМнинг 2006 йил 10 февралдаги 21-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясидан ўтказиш тартиби тўғрисида”ги Низом

Таълим муассасаси юридик шахс бўлиб, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда барпо этилади. Нодавлат таълим муассасаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилаган тартибда давлат аккредитациясидан ўтган пайтдан бошлаб юридик шахс ҳуқуқлари ва таълим фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлади.

Таълим муассасаси қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган устав асосида фаолият кўрсатади.

Қаранг: ВМнинг 1998 йил 5 январдаги 5-сон Қарори билан тасдиқланган “Таълим муассасалари уставини ишлаб чиқиш тартиби”

Таълим муассасаси аттестация натижаларига биноан давлат аккредитациясидан маҳрум этилиши мумкин.

Қаранг: ВМнинг 2006 йил 10 февралдаги 21-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясидан ўтказиш тартиби тўғрисида”ги Низомнинг 24-банди, 26-бандининг тўртинчи ва бешинчи хатбошлари, 31, 37-бандлари, 38-бандининг тўртинчи-еттинчи хатбошлари

Таълим муассасалари ўқув-тарбия мажмуиларига ҳамда ўқув-илмий-ишлаб чиқариш бирлашмалари ва уюшмаларига бирлашишга ҳақли.

Таълим муассасалари уставда белгиланган вазифаларига мувофиқ пулли таълим хизматлари кўрсатиш, шунингдек тадбиркорлик фаолиятининг бошқа турлари билан шуғулланишга ҳақли.

7-модда. Давлат таълим стандартлари

Давлат таълим стандартлари умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий таълим мазмунига ҳамда сифатига қўйиладиган талабларни белгилайди.

Қаранг: ВМнинг 1998 йил 5 январдаги 5-сон Қарори билан тасдиқланган “Давлат таълим стандартлари тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 1999 йил 16 августдаги 390-сон Қарори билан тасдиқланган “Умумий ўрта таълимнинг Давлат таълим стандарти”; ВМнинг 2000 йил 16 октябрдаги 400-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг Давлат таълим стандарти” ҳамда “Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг умумтаълим фанлари Давлат таълим стандарти”; ВМнинг 2001 йил 16 августдаги 343-сон Қарори билан тасдиқланган “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар” ҳамда “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти. Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори”

Давлат таълим стандартларини бажариш Ўзбекистон Республикасининг барча таълим муассасалари учун мажбурийдир.

8-модда. Таълим бериш тили

Таълим муассасаларида таълим бериш тилидан фойдаланиш тартиби Давлат тили ҳақидаги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тартибга солинади.

Қаранг: “Давлат тили ҳақида”ги Қонуннинг 5, 6-моддалари

II. ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ВА ТУРЛАРИ

9-модда. Таълим тизими

10-модда. Таълим турлари

11-модда. Мактабгача таълим

12-модда. Умумий ўрта таълим

13-модда. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими

14-модда. Олий таълим

15-модда. Олий ўқув юртидан кейинги таълим

16-модда. Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш

17-модда. Мактабдан ташқари таълим

18-модда. Оиладаги таълим ва мустақил равишда таълим олиш

19-модда. Таълим тўғрисидаги ҳужжатлар

9-модда. Таълим тизими

Ўзбекистон Республикасининг таълим тизими қуйидагиларни ўз ичига олади:
давлат стандартларига мувофиқ таълим дастурларини амалга оширувчи давлат ва нодавлат таълим муассасалари;

таълим тизимининг фаолият кўрсатиши ва ривожланишини таъминлаш учун зарур бўлган тадқиқот ишларини бажарувчи илмий-педагогик муассасалар;

таълим соҳасидаги давлат бошқарув органлари, шунингдек уларга қаршли корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар.

Ўзбекистон Республикасининг таълим тизими ягона ва узлуксиздир.

Қаранг: “Ўзбекистон Республикаси кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”нинг 3.3.3.-банди

10-модда. Таълим турлари

Ўзбекистон Республикасида таълим куйидаги турларда амалга оширилади:

мактабгача таълим; умумий ўрта таълим; ўрта махсус, касб-хунар таълими; олий таълим; олий ўқув юртидан кейинги таълим; кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш; мактабдан ташқари таълим.

11-модда. Мактабгача таълим

Мактабгача таълим бола шахсини соғлом ва етук, мактабда ўқишга тайёрланган тарзда шакллантириш мақсадини кўзлайди. Бу таълим олти-етти ёшгача оилада, болалар боғчасида ва мулк шаклидан қатъи назар, бошқа таълим муассасаларида олиб борилади.

Қаранг: ВМнинг 2007 йил 25 октябрдаги 225-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида давлат мактабгача таълим муассасаси тўғрисида”ги Низом ҳамда “Ўзбекистон Республикасида нодавлат мактабгача таълим муассасаси тўғрисида”ги Низом

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Мактабгача таълим муассасалари” кичик папкаси

12-модда. Умумий ўрта таълим

Умумий ўрта таълим босқичлари куйидагича:

бошланғич таълим (I-IV синфлар);

умумий ўрта таълим (I-IX синфлар).

Бошланғич таълим умумий ўрта таълим олиш учун зарур бўлган саводхонлик, билим ва кўникма асосларини шакллантиришга қаратилгандир. Мактабнинг биринчи синфига болалар олти-етти ёшидан қабул қилинади.

Умумий ўрта таълим билимларнинг зарур ҳажмини беради, мустақил фикрлаш, ташкилотчилик қобилияти ва амалий тажриба кўникмаларини ривожлантиради, дастлабки тарзда касбга йўналтиришга ва таълимнинг навбатдаги босқичини танлашга ёрдам беради.

Болаларнинг қобилияти, истеъдодини ривожлантириш учун ихтисослаштирилган мактаблар ташкил этилиши мумкин.

Қаранг: ВМнинг 1995 йил 21 ноябрдаги 440-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасининг умумтаълим мактаби тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 1998 йил 13 майдаги 203-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида умумий ўрта таълим тўғрисида”ги Низом (ҳужжат рус тилида келтирилган)

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Умумий ўрта таълим (мактаб, гимназиялар)” кичик папкаси

13-модда. Ўрта махсус, касб-хунар таълими

Ўрта махсус, касб-хунар таълим олиш мақсадида ҳар ким умумий ўрта таълим асосида академик лицейда ёки касб-хунар коллежида ўқишнинг йўналишини ихтиёрий равишда танлаш ҳуқуқига эга.

Академик лицейлар ва касб-хунар коллежлари эгалланган касб-хунар бўйича ишлаш ҳуқуқини берадиган ҳамда бундай иш ёки таълимни навбатдаги босқичда давом эттириш учун асос бўладиган ўрта махсус, касб-хунар таълими беради.

Академик лицей ўқувчиларнинг интеллектуал қобилиятларини жадал ўстиришни, уларнинг чуқур, табақалаштирилган ва касб-хунарга йўналтирилган билим олишларини таъминлайдиган уч йиллик ўрта махсус ўқув юртидир.

Касб-хунар коллежи ўқувчиларнинг касб-хунарга мойиллиги, маҳорат ва малакасини чуқур ривожлантиришни, танланган касблар бўйича бир ёки бир неча ихтисос олишни таъминлайдиган уч йиллик ўрта касб-хунар ўқув юртидир.

*Қаранг: ВМнинг 2012 йил 6 июлдаги 200-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида ўрта махсус, касб-хунар таълими тўғрисида”ги Низом
Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Ўрта махсус, касб-хунар таълим (Академик лицейлар, касб-хунар коллежлари)” кичик папкаси*

14-модда. Олий таълим

Олий таълим юқори малакали мутахассислар тайёрлашни таъминлайди.

Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш олий ўқув юртларида (университетлар, академиялар, институтлар ва олий мактабнинг бошқа таълим муассасаларида) ўрта махсус касб-хунар таълими асосида амалга оширилади.

Олий таълим икки босқичга: давлат томонидан тасдиқланган намунадаги олий маълумот тўғрисидаги ҳужжатлар билан далилланувчи бакалаврият ва магистратурага эга.

Бакалаврият олий таълим йўналишларидан бири бўйича пухта билим берадиган, ўқиш муддати камида тўрт йил бўлган таянч олий таълимдир.

Қаранг: ВМнинг 2001 йил 16 августдаги 343-сон Қарори билан тасдиқланган “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти”нинг 5.1.-банди; АВ томонидан 2003 йил 22 февралда 1222-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВ Буйруғи (ҳужжат рус тилида келтирилган) билан тасдиқланган “Олий таълим тўғрисида”ги Низомнинг IV-бўлими (ҳужжат рус тилида келтирилган)

Магистратура аниқ мутахассислик бўйича бакалаврият негизида камида икки йил давом этадиган олий таълимдир.

Қаранг: ВМнинг 2001 йил 16 августдаги 343-сон Қарори билан тасдиқланган “Олий таълимнинг Давлат таълим стандарти”нинг 5.2.-банди; АВ томонидан 2012 йил 18 декабрда 2405-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВ Буйруғи билан тасдиқланган “Магистратура тўғрисида”ги Низом

Фуқаролар иккинчи ва ундан кейинги олий маълумотни шартнома асосида олишга ҳақлидирлар.

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Олий таълим (бакалаврият, магистратура)” кичик папкаси

15-модда. Олий ўқув юртидан кейинги таълим

Олий ўқув юртидан кейинги таълим жамиятнинг илмий ва илмий-педагогик кадрларга бўлган эҳтиёжларини таъминлашга қаратилгандир. Олий ўқув юртидан кейинги таълим олий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот муассасаларида (аспирантура, адъюнктура, докторантура, мустақил тадқиқотчилик) олиниши мумкин.

Илмий ва илмий-педагогик кадрларни тайёрлаш, илмий даражалар ва унвонлар бериш тартиби қонун ҳужжатларида белгиланади.

Қаранг: ВМнинг 2012 йил 28 декабрдаги 365-сон Қарори билан тасдиқланган “Олий ўқув юртидан кейинги таълим тўғрисида”ги Низом ҳамда “Олий ўқув юртидан кейинги таълимга қўйиладиган Давлат талаблари”

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Ўқшидан кейинги билим олиш. Педагог кадрлар малакасини ошириш” кичик папкиси

16-модда. Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш

Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш касб билимлари ва кўникмаларини чуқурлаштириш ҳамда янгилашни таъминлайди.

Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Ўқшидан кейинги билим олиш. Педагог кадрлар малакасини ошириш” кичик папкиси

17-модда. Мактабдан ташқари таълим

Болалар ва ўсмирларнинг яқка тартибдаги эҳтиёжларини қондириш, уларнинг бўш вақти ва дам олишини ташкил этиш учун давлат органлари, жамоат бирлашмалари, шунингдек бошқа юридик ва жисмоний шахслар маданий-эстетик, илмий, техникавий, спорт ва бошқа йўналишларда мактабдан ташқари таълим муассасаларини ташкил этишлари мумкин.

Мактабдан ташқари таълим муассасаларига болалар, ўсмирлар ижодиёти саройлари, уйлари, клублари ва марказлари, болалар-ўсмирлар спорт мактаблари, санъат мактаблари, мусиқа мактаблари, студиялар, кутубхоналар, соғломлаштириш муассасалари ва бошқа муассасалар киради.

Мактабдан ташқари таълим муассасаларининг фаолият кўрсатиш тартиби қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилади.

Қаранг: ВМнинг 1995 йил 18 февралдаги 59-сон Қарори билан тасдиқланган “Мактабдан ташқари муассаса тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 2011 йил 11 майдаги 130-сон Қарори билан тасдиқланган “Баркамол авлод” болалар марказлари тўғрисида”ги Низом; АВ томонидан 2011 йил 10 июнда 2235-сон билан рўйхатга олинган ХТВ ва ССВ Қарори билан тасдиқланган “Болалар соғломлаштириш оромгоҳлари ҳақида”ги Низом

Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Мактабдан ташқари таълим. Болалар мусиқа ва санъат мактаблари” кичик папкиси

18-модда. Оиладаги таълим ва мустақил равишда таълим олиш

Давлат оилада таълим олишга ва мустақил равишда таълим олишга кўмаклашади. Болаларни оилада ўқитиш ва мустақил равишда таълим олиш тегишли таълим муассасаларининг дастурлари бўйича амалга оширилади. Таълим олувчиларга ваколатли давлат муассасалари томонидан услубий, маслаҳат ва бошқа йўсинда ёрдам кўрсатилади.

19-модда. Таълим тўғрисидаги ҳужжатлар

Аккредитация қилинган таълим муассасаларининг битирувчиларига давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжат (шаҳодатнома, диплом, сертификат, гувоҳнома) берилади. Давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжат оилада таълим олган ёки мустақил равишда билим олган ва аккредитация қилинган таълим муассасаларининг тегишли таълим дастурлари бўйича экстерн тартибда имтиҳонлар топширган шахсларга ҳам берилади, давлат таълим муассасаларида ўқитилиши шарт бўлган ва рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгилаб қўйиладиган мутахассисликлар бундан мустасно.

Олий маълумот тўғрисидаги дипломга ўзлаштирилган фанлар рўйхати, уларнинг ҳажмлари ва фанларга қўйилган баҳолар ёзилган варақа илова қилинади.

Диссертация ҳимоя қилган шахсларга белгиланган тартибда фан номзоди ёки фан доктори илмий даражаси берилади ва давлат томонидан тасдиқланган намунадаги диплом топширилади.

Давлат таълим стандартларига мос келган тақдирда Ўзбекистон Республикаси билан хорижий давлатларнинг ҳукуматлари ўртасидаги икки томонлама битимлар асосида ҳар икки томоннинг маълумот тўғрисидаги ҳужжатлари белгиланган тартибда ўзаро тан олиниши мумкин.

Қаранг: ВМнинг 2000 йил 25 июлдаги 283-сон Қарори билан тасдиқланган “Хорижий давлатларда илмий даража олганлик тўғрисидаги ҳужжатларни тан олиш ва нострификациялаш (эквивалентлигини қайд этиш) тартиби тўғрисида”ги Низом ҳамда “Хорижий давлатларда таълим олганлик тўғрисидаги ҳужжатларни тан олиш ва нострификациялаш (эквивалентлигини қайд этиш) тартиби тўғрисида”ги Низом

Тегишли босқичдаги таълимни тугалламаган шахсларга белгиланган намунадаги маълумотнома берилади.

Давлат тасдиқлаган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжат навбатдаги босқич таълим муассасаларида таълим олишни давом эттириш ёки тегишли ихтисослик бўйича ишлаш ҳукукини беради.

III. ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИ ҚАТНАШЧИЛАРИНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ

20-модда. Таълим олувчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш

21-модда. Таълим муассасалари ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш

22-модда. Етим болаларни ва ота-оналарининг ёки бошқа қонуний

вакиллариининг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш

23-модда. Жисмоний ёки руҳий ривожланишида

нуқсонли бўлган болалар ва ўсмирларни ўқитиш

24-модда. Ижтимоий ёрдамга ва тикланишга муҳтож

бўлган шахслар учун ўқув-тарбия муассасалари

20-модда. Таълим олувчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш

Таълим муассасасида таълим олувчилар қонун ҳужжатларига ва норматив ҳужжатларга мувофиқ имтиёзлар, стипендия ва ётоқхонада жой билан таъминланади.

Қаранг: МКнинг 248-258-моддалари; ВМнинг 2012 йил 6 июлдаги 200-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тўғрисида”ги Низомнинг 7-банди; АВ томонидан 2003 йил 22 февралда 1222-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВ Буйруғи (ҳужжат рус тилида келтирилган) билан тасдиқланган “Олий таълим тўғрисида”ги Низомнинг 44, 49, 52-бандлари (ҳужжат рус тилида келтирилган); АВ томонидан 2004 йил 16 апрелда 1339-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВ ва МВ Қарори билан тасдиқланган “Олий таълим муассасалари талабаларига стипендиялар тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида”ги Йўриқнома

21-модда. Таълим муассасалари ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш

Таълим муассасалари ходимларига иш вақтининг қисқартирилган муддати белгиланади, ҳақи тўланадиган йиллик узайтирилган таътиллار ҳамда қонун ҳужжатларида назарда тутилган имтиёзлар берилади.

Қаранг: МК 116-моддасининг иккинчи қисм бешинчи хатбоши, 118, 135-моддалари; ВМнинг 1997 йил 11 мартдаги 133-сон Қарори билан тасдиқланган “Алоҳида тусга эга бўлган ишлардаги қисқартирилган иш куни белгиланадиган ходимлар Рўйхати”нинг II-бўлими

Таълим муассасалари иш ҳақига мўлжалланган мавжуд маблағлар доирасида мустақил равишда ставкалар, мансаб окладларига табақалаштирилган устама белгилашга ҳамда меҳнатга ҳақ тўлаш ва уни рағбатлантиришнинг турли шакллари қўллашга ҳақли.

Қаранг: ВМнинг 2005 йил 21 декабрдаги 275-сон Қарори билан тасдиқланган “Умумтаълим муассасаларининг ўртак кўрсатган ходимларини рағбатлантиришнинг директор жамғармаси тўғрисида”ги Низомнинг 12, 16-бандлари; ВМнинг 2008 йил 1 августдаги 165-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасасининг директор жамғармаси тўғрисида”ги Низомнинг 12-банди; АВ томонидан 2006 йил 3 январда 1534-сон билан рўйхатга олинган ХТВ, МАИМҚВ, ДТМ Қарори билан тасдиқланган “Умумтаълим муассасалари ҳузуридаги махсус комиссиялар тўғрисида”ги Низом 5-бандининг бешинчи хатбоши (ҳужжат рус тилида келтирилган); АВ томонидан 2008 йил 29 августда 1846-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВнинг Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази, МАИМҚВ, ДТМ Қарори билан тасдиқланган “Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаси ҳузуридаги алоҳида ўртак кўрсатган ходимларни рағбатлантириши бўйича махсус комиссия тўғрисида”ги Низомнинг 24-банди

22-модда. Етим болаларни ва ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш

Етим болаларни ва ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш ва уларни боқиш давлатнинг тўла таъминоти асосида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Қаранг: ВМнинг 2007 йил 31 июлдаги 158-сон Қарори билан тасдиқланган “Оилавий болалар уйлари тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 2007 йил 29 ноябрдаги “Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида ўқитган ҳамда тўлиқ давлат таъминотида бўлган етим ва ота-онасининг қаровисиз қолган болаларни моддий таъминлаш нормаларини тасдиқлаш

тўғрисида”ги 247-сонли Қарори; ВМнинг 2010 йил 26 ноябрдаги 268-сон Қарори билан тасдиқланган “Алоҳида шароитларда таъминлаш, тарбиялаш ва таълим беришга муҳтож болалар учун ихтисослаштирилган мактаб тўғрисида”ги Низомнинг 13-банди

23-модда. Жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болалар ва ўсмирларни ўқитиш

Жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсони бўлган, шунингдек узоқ вақт даволанишга муҳтож бўлган болалар ва ўсмирларни ўқитиш, уларни тарбиялаш ҳамда даволаш учун ихтисослаштирилган таълим муассасалари ташкил этилади. Болалар ва ўсмирларни ушбу таълим муассасаларига юбориш ва улардан чиқариш ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг розилиги билан психологик-тиббий-педагогик комиссиянинг хулосасига биноан амалга оширилади.

Ихтисослаштирилган таълим муассасаларининг ўқувчилари қисман ёки тўла давлат таъминотида бўлади.

Қаранг: ВМнинг 2007 йил 17 майдаги 100-сон Қарори билан тасдиқланган “Имкониятлари чекланган шахслар учун ихтисослаштирилган касб-ҳунар коллежлари тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 2010 йил 18 июндаги 117-сон Қарори билан тасдиқланган “Давлат махсус мактабгача таълим муассасалари тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 2011 йил 13 сентябрдаги 256-сон Қарори билан тасдиқланган “Жисмоний ёки психик ривожланишида нуқсони бўлган болалар учун ихтисослаштирилган давлат таълим муассасалари (мактаблар, мактаб-интернатлар) тўғрисида”ги Низом ҳамда “Санаторий туридаги ихтисослаштирилган давлат таълим муассасалари (мактаб-интернатлар) тўғрисида”ги Низом
Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Алоҳида эътибор талаб этувчи болалар тарбияси, ўқиши ва уларни ижтимоий ҳимоя қилиши” кичик папкаси

24-модда. Ижтимоий ёрдамга ва тикланишга муҳтож бўлган шахслар учун ўқув-тарбия муассасалари

Алоҳида шароитларда тарбияланиш ва ўқишга муҳтож бўлган болалар ва ўспиринлар учун уларнинг билим олиши, касб тайёргарлиги ва ижтимоий тикланишини таъминлайдиган ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасалари ташкил этилади.

Қаранг: ВМнинг 2010 йил 26 ноябрдаги 268-сон Қарори билан тасдиқланган “Алоҳида шароитларда таъминлаш, тарбиялаш ва таълим беришга муҳтож болалар учун ихтисослаштирилган мактаб тўғрисида”ги Низом ҳамда “Алоҳида шароитларда таъминлаш, тарбиялаш ва таълим беришга муҳтож вояга етмаганлар учун ихтисослаштирилган касб-ҳунар коллежи тўғрисида”ги Низом

Озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўташ муассасаларида сақланаётган шахсларнинг таълим олиши ва мустақил билим олиши учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда шароитлар яратилади.

Қаранг: ЖИК 15-моддаси учинчи қисмининг учинчи хатбоши, 15-боби, 115-моддасининг учинчи қисми, 197-моддаси
Шунингдек қаранг: “NORMA” АҚТ Қонунчилик классификатори “Таълим тўғрисида” папкасининг “Алоҳида эътибор талаб этувчи болалар тарбияси, ўқиши ва уларни ижтимоий ҳимоя қилиши” кичик папкаси

IV. ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИ БОШҚАРИШ

- 25-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таълим соҳасидаги ваколатлари
- 26-модда. Таълимни бошқариш бўйича махсус ваколат берилган давлат органларининг ҳуқуқ доираси
- 27-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг таълим соҳасидаги ваколатлари
- 28-модда. Таълим муассасасини бошқариш
- 29-модда. Таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органлари билан нодавлат таълим муассасалари ўртасидаги ўзаро муносабатлар

25-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таълим соҳасидаги ваколатлари

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таълим соҳасидаги ваколатларига қуйидагилар киради:

- таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга ошириш;
- таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органларига раҳбарлик қилиш;
- таълимни ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;
- таълим муассасаларини ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва тугатиш тартибини белгилаш;
- таълим муассасаларини аккредитациядан, педагог, илмий кадрларни аттестациядан ўтказиш тартибини белгилаш;
- бошқа давлатларнинг таълим муассасаларига Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида таълим фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи рухсатномалар бериш;
- қонун ҳужжатларига мувофиқ хорижий давлатларнинг таълим тўғрисидаги ҳужжатларини тан олиш ва ҳужжатларнинг эквивалент эканлигини қайд этиш тартибини белгилаш;
- давлат таълим стандартларини тасдиқлаш;
- давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжатларни тасдиқлаш ва уларни бериш тартибини белгилаш;
- давлат грантлари миқдори ва таълим муассасаларига қабул қилиш тартибини белгилаш;
- давлат олий таълим муассасасининг ректорларини тайинлаш;
- таълим олувчиларни аккредитация қилинган бир таълим муассасасидан бошқасига ўтказиш тартибини белгилаш;
- қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатлар.

26-модда. Таълимни бошқариш бўйича махсус ваколат берилган давлат органларининг ҳуқуқ доираси

Таълимни бошқариш бўйича махсус ваколат берилган давлат органларининг ҳуқуқ доирасига қуйидагилар киради:

- таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини рўёбга чиқариш;
- таълим муассасалари фаолиятини мувофиқлаштириш ва услуб масалаларида уларга раҳбарлик қилиш;
- давлат таълим стандартлари, мутахассисларнинг билим савияси ва касб тайёргарлигига бўлган талаблар бажарилишини таъминлаш;

Ўқитишнинг илғор шакллари ва янги педагогик технологияларни, таълимнинг техник ва ахборот воситаларини ўқув жараёнига жорий этиш;
ўқув ва ўқув-услугият адабиётларини нашр этишни ташкил қилиш;
таълим олувчиларнинг якуний давлат аттестацияси ва давлат таълим муассасаларида экстернат тўғрисидаги низомларни тасдиқлаш;
давлат олий таълим муассасасининг ректорини тайинлаш тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритиш;
педагог ходимларни тайёрлашни, уларнинг малакасини оширишни ва қайта тайёрлашни ташкил этиш;
қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатлар.

Қаранг: ВМнинг 2004 йил 20 июлдаги 341-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тўғрисида”ги Низомнинг 8-банди; ВМнинг 2004 йил 5 августдаги 372-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги тўғрисида”ги Низомнинг 8-банди

27-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг таълим соҳасидаги ваколатлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари:
таълим муассасалари фаолиятининг минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш эҳтиёжларига мувофиқлигини таъминлайдилар;
таълим муассасаларини ташкил этадилар, қайта ташкил этадилар ва тугатадилар, (республика тасарруфида бўлган муассасалар бундан мустасно), уларнинг уставларини рўйхатга оладилар;
ўз ҳудудларидаги таълим муассасаларини ваколат доирасида молиялаш миқдорларини ва имтиёзларни белгилайдилар;
таълим сифати ва даражасига, шунингдек педагог ходимларнинг касб фаолиятига бўлган давлат талабларига риоя этилишини таъминлайдилар;
қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширадилар.

28-модда. Таълим муассасасини бошқариш

Таълим муассасасини унинг раҳбари бошқаради.
Таълим муассасаларида қонун ҳужжатларига мувофиқ фаолият кўрсатадиган жамоат бошқаруви органлари ташкил этилиши мумкин.

Қаранг: ВМнинг 1998 йил 13 майдаги 203-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида умумий ўрта таълим тўғрисида”ги Низомнинг 6.2.-6.4.-бандлари (ҳужжат рус тилида келтирилган); ВМнинг 2012 йил 6 июлдаги 200-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тўғрисида”ги Низомнинг 38-40-бандлари; ВМнинг 2012 йил 6 июлдаги 201-сон Қарори билан тасдиқланган “Касб-ҳунар коллежининг Васийлик кенгаши тўғрисида”ги Намунавий низом; АВ томонидан 2003 йил 22 февралда 1222-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВ Буйруғи (ҳужжат рус тилида келтирилган) билан тасдиқланган “Олий таълим тўғрисида”ги Низомнинг 66-68-бандлари (ҳужжат рус тилида келтирилган); АВ томонидан 2012 йил 3 июлда 2377-сон билан рўйхатга олинган ХТВ Буйруғи билан тасдиқланган “Халқ таълими муассасасининг Васийлик кенгаши тўғрисида”ги Намунавий низом

29-модда. Таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органлари билан нодавлат таълим муассасалари ўртасидаги ўзаро муносабатлар

Таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органлари нодавлат таълим муассасаларида таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини назорат қилади.

Нодавлат таълим муассасалари таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузган тақдирда, аккредитация қилган органлар уларнинг фаолиятини қонун ҳужжатларига мувофиқ тўхтатиб қўйишга ҳақли.

Нодавлат таълим муассасаларига қабул давлат ўқув юртлари учун белгиланган тартибда ва муддатларда амалга оширилади.

V. ЯҚУНЛОВЧИ ХУЛОСАЛАР

30-модда. Ота-оналар ёки қонуний вакилларнинг вазифалари

31-модда. Таълимни молиялаш

32-модда. Таълимни ривожлантириш фондлари

33-модда. Халқаро ҳамкорлик

34-модда. Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

30-модда. Ота-оналар ёки қонуний вакилларнинг вазифалари

Вояга етмаган болаларнинг ота-оналари ёки қонуний вакиллари боланинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилишлари шарт ҳамда уларнинг тарбияси, мактабгача, умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими олишлари учун жавобгардирлар.

Қаранг: ОК 73-моддасининг тўртинчи қисми

31-модда. Таълимни молиялаш

Давлат таълим муассасаларини молиялаш республика ва маҳаллий бюджетлар маблағлари, шунингдек бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

Қаранг: “Бюджет тизими тўғрисида”ги Қонун 22-моддасининг 1-банди, 23-моддасининг 1-банди; ВМнинг 1998 йил 13 майдаги 203-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида умумий ўрта таълим тўғрисида”ги Низомнинг 7-бўлими (ҳужжат рус тилида келтирилган); ВМнинг 2012 йил 6 июлдаги 200-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тўғрисида”ги Низомнинг 41, 42-бандлари; АВ томонидан 2003 йил 22 февралда 1222-сон билан рўйхатга олинган ОЎМТВ Буйруғи (ҳужжат рус тилида келтирилган) билан тасдиқланган “Олий таълим тўғрисида”ги Низомнинг 77-79-бандлари (ҳужжат рус тилида келтирилган); АВ томонидан 2010 йил 26 августда 2136-сон билан рўйхатга олинган МВ ва ОЎМТВ Қарори билан тасдиқланган “Бир талабани ўқитиш харажатларидан келиб чиқиб бюджет маблағлари ҳисобига олий таълим муассасаларининг харажатларини норматив режалаштириш ва молиялаштириш тартиби тўғрисида”ги Низом

32-модда. Таълимни ривожлантириш фондлари

Таълимни ривожлантириш фондлари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда юридик ва жисмоний шахсларнинг, шу жумладан, чет эллик юридик ва жисмоний шахсларнинг ихтиёрий бадаллари ҳисобидан ташкил этилиши мумкин.

Қаранг: ВМнинг 2010 йил 10 декабрдаги 291-сон Қарори билан тасдиқланган “Бюджетдан ташқари Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиши, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси тўғрисида”ги Низом; ВМнинг 2011 йил 13 июндаги 172-сон Қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини ривожлантириши жамғармаси маблағларини шакллантириши ва улардан фойдаланиши тартиби тўғрисида”ги Низом

33-модда. Халқаро ҳамкорлик

Таълим муассасалари таълим муаммолари юзасидан халқаро ҳамкорликда иштирок этадилар, чет давлатларнинг тегишли ўқув юртлари билан бевосита алоқалар ўрнатиш, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда улар билан қўшма ўқув юртлари ташкил этиш ҳуқуқига эга.

34-модда. Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузишда айбдор бўлган шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

Қаранг: МЖТКнинг 47-моддаси

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. Каримов

